

יום הכיפורים – פסוקים

ויקרא פרק טז

- (כט) והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והגר הגר בתוכם:
(ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יקוק תטהרו:
(לא) שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשתיכם חקת עולם:

ויקרא פרק כג

- (כו) וידבר יקוק אל משה לאמר:
(כז) אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה ליקוק:
(כח) וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה כי יום כפרים הוא לכפר עליכם לפני יקוק אלהיכם:
(כט) כי כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה ונקרתה מעמיה:
(ל) וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי את הנפש ההוא מקרב עמה:
(לא) כל מלאכה לא תעשו חקת עולם לדורתיכם בכל משבתיכם:
(לב) שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם:

במדבר פרק כט

- (ז) ובעשור לחדש השביעי הזה מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם כל מלאכה לא תעשו:
(ח) והקרבתם עלה ליקוק ריח ניחח פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים יהיו לכם:
(ט) ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר שני עשרנים לאיל האחד:
(י) עשרון עשרון לכבש האחד לשבעת הכבשים:
(יא) שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפרים ועלת התמיד ומנחתה ונספיהם:

ויקרא פרק כה

- (ח) וספרת לה שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לה ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה:
(ט) והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם:
(י) וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחזתו ואיש אל משפחתו תשב:
(יא) יובל הוא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את נזריה:
(יב) כי יובל הוא קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה:
(יג) בשנת היובל הזאת תשב איש אל אחזתו:

פרשנים ויקרא טז

אבן עזרא ויקרא ט"ז:כ"ט-ל

האזרח והגר הגר – לא נעזבנו לעשות מלאכה, ולא נכריחנו על הצום.
יכפר עליכם – הכהן, על כן אמרו המפרשים (ראב"ע ויקרא ט"ז:ו') על השעיר המשתלח: כי יעמוד חי לכפר עליו (ויקרא ט"ז:י'), כי העמדתו היא כפרה.

אבן עזרא ויקרא טז, ו

(ו) והקריב אהרן את פר החטאת אל פתח אהל מועד כמשפט. וטעם וכפר בעדו כי בו יכפר בעדו ובעד ביתו אחר שישחטנו. וי"א כי העמדתו היא כפרה:

ריקאנטי ויקרא טז, כט

תענו את נפשותיכם [שם כט]. יש לך להתעורר במה שרמזתי לך בסוד הקרבן, כי יש כחות א-להיות ידועין לאכל הקרבן מתוך האש, וכנגדן יש איברים באדם למטה אוכלין חלבו ודמו, וצריך לאדם ביום התענית לכוין רוחו ונשמתו לדברים האלה, ולכוין עצמו לפני יי' יתעלה כאילו הוא מזבח כפרה מוכן לפניו, ושיקבלו ממנו תמורת קרבן, ועל כן תקנו רז"ל [ברכות יז ע"א] שיאמר אדם בתעניתו שיחשב חלבי ודמי.

פרשנים ויקרא כג

רש"י ויקרא כ"ג:כ"ז

אך – כל אכין ורקין שבתורה מיעוטין, מכפר הוא על השבים, ואינו מכפר על שאינן שבים.

רשב"ם ויקרא כ"ג:כ"ז

אך בעשור וגו' – בשאר ימים טובים הותרה מלאכת אוכל נפש ונאסרת מלאכת עבודה. אבל ביום הכפורים שהוא יום עינוי, כל מלאכה אסורה כשבת.

אבן עזרא ויקרא כ"ג:כ"ז

וטעם אך – בעבור שיום מקרא קודש יום שמחה, וכן כתוב בו: לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים

רמב"ן ויקרא כ"ג:כ"ז

אך בעשור לחדש – כל אכין ורקין שבתורה מיעוטין, מכפר הוא על השבים ואינו מכפר על שאינן שבים. לשון רבינו שלמה מדברי רבותינו (בבלי שבועות י"ג).
ואם כן, יהיה טעם הכתוב כי באחד לחדש יהיה לכם לכולכם יום זכרון תרועה, שתהיו כולכם נדונין לפניו, אך יהיה למקצתכם בעשור לחדש הזה יום הכפורים. והנה הוא כטעם: בלבד, וכן: שא נא חטאתי אך הפעם (שמות י':י"ז), ואדברה אך הפעם (בראשית י"ח:ל"ב), וכן: הרק אך במשה (במדבר י"ב:ב') – הבלבד במשה. וכן: אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי (ויקרא כ"ג:ל"ט) – יאמר בלבד בחמשה עשר תחגו את חג י"י שבעת ימים, לא רצופים, שאין חגיגה דוחה את השבת. ובדרך הזה תפרשנו בכל המצות כפי קבלת רבותינו. וכמוהו: אך טרוף טרף (בראשית מ"ד:כ"ח) – שלא נעשה בו ענין אחר ללבד הטרף. וכן: כי היו בני ישראל ובני יהודה אך עושים הרע בעיני מנעורותיהם כי בני ישראל אך מכעיסים אותי (ירמיהו ל"ב:ל') – שלא יעשו דבר אחר. ועל דרך הפשט: אך כמו: אכן, לאמת הענין: אכן נודע הדבר (שמות ב':י"ד), אכן כאדם תמותון (תהלים פ"ב:ז'). אכן בעשור לחודש יום הכפורים הוא הבטחה באמתת הענין, יאמר באחד לחדש יום הדין, אמנם בעשור לחדש יום הכפורים, על כן תענו את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו (ויקרא ט"ז:כ"ט). וכן: אך עצמי ובשרי (בראשית כ"ט:י"ד), אך מלך ישראל הוא (מלכים א' כ"ב:ל"ב), אך טוב לישראל אלהים לברי לבב (תהלים ע"ג:א'). וככה פירוש: אך את שבתותי תשמורו (שמות ל"א:י"ג) – הנה צייתי אתכם במלאכת המשכן אך את שבתותי תשמרו לעולם. וכלם יתפרשו לך על הדרך הזה אם תשכיל בהם.

נצי"ב ויקרא כ"ג

כי יום כפורים וגו' – זה טעם על ועניתם את נפשותיכם משום דיום כפורים הוא ותענית סגולה לכפרה. כמש"כ הר"מ הל' תענית.

(כט) כי כל הנפש וגו' – הוא טעם על איסור מלאכת א"נ משום שאסור לאכול. מבואר הא אי היה מצוה לאכול ביוה"כ כמו בשאר מועדות היו רשאים אע"ג שעונש מלאכה בכרת. וכמש"כ לעיל ג' דראוי היה שידחה מצוה די"ט את איסור שבת דבכרת לולי דשבת קביעא ויו"ט אינו קבוע יומו כ"כ בכל ישראל.

אבן עזרא ויקרא כ"ג:ל'

טעם שלא יעשו מלאכה – שלא תהיינה הנפשות מתעסקות חוץ מבקשת כפור העונות.

רמב"ן ויקרא כ"ג:כ"ח

עצם היום הזה – אמרו המפרשים שפירושו: בגוף היום הזה. וכן: ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה (ויקרא כ"ג:י"ד) – עד גוף היום. וכן: וכעצם השמים לטוהר (שמות כ"ד:י') – כגוף השמים. ולא נוכל לפרש שירמוז אל עצם היום וכחו, כמו שאמרו רבותינו (ספרי דברים ל"ב:מ"ח) בפסוק: בעצם היום הזה בא נח (בראשית ז':י"ג), בעצם היום הזה הוציא י"י את צבאותיכם (שמות י"ב:נ"א), כי כתוב: בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב (ויקרא כ"ג:ל"ב), וכן: וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש (ויקרא כ"ג:כ"א) – גם הלילה בכלל.

והנה לא הזכיר בעצם היום הזה בשבת ולא במועדים, רק בחג השבועות (ויקרא כ"ג:כ"א) וביום הכפורים, וכן באיסור החדש אמר: עד עצם היום הזה (ויקרא כ"ג:י"ד). והנראה בטעם הדבר: כי בעבור שאמר בשבועות: מיום הביאתם את עומר התנופה, תספרו חמשים יום, ואמר והקרבתם מנחה חדשה ממושבתיכם תביאו וגמר הענין (ויקרא כ"ג:ט"ו-י"ז), שהאריך לצוות בקרבנות (ויקרא כ"ג:י"ח-כ'), הוצרך לומר: וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש (ויקרא כ"ג:כ"א) כי גוף היום הוא קדוש, ואסור בעשיית מלאכה ואיננו תלוי בעומר ולא בקרבנות. וכן ביום הכפורים מפני שאמר: ועניתם את נפשותיכם והקרבתם אשה לי"י (ויקרא כ"ג:כ"ז). ובפרשת אחרי מות תלה עוד הכפרה בקרבנות ובשעיר המשתלח, מפני כן הוצרך לומר: וכל מלאכה לא תעשו בגוף היום הזה כי יום כפורים הוא בגופו לכפר עליכם מלבד כפרת הקרבנות. וכן: עד עצם היום הזה (ויקרא כ"ג:י"ד) דחדש – עד גוף היום הזה שהוא יום הביאתם את קרבן אלהיכם, שאפילו לא יובא הקרבן המצוה נהגת בגוף היום להיות החדש אסור לפניו ומותר לאחריו. וזה טעם אמרו: חוקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם (ויקרא כ"ג:י"ד) כמו שפרשתי (רמב"ן ויקרא כ"ג:ט"ז).

ומצאנו עוד שהזכיר הכתוב: בעצם היום הזה בענינים נגזרים לעתים מזומנות. אמר בנח: בעצם היום הזה בא נח וגו' (בראשית ז':י"ג), ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות י"י מארץ מצרים (שמות י"ב:מ"א), וידבר י"י אל משה בעצם היום הזה עלה אל הר העברים (דברים ל"ב:מ"ח-מ"ט). והטעם באלו מפני שיתכן שהכניס נח בתיבה קודם לכן הרבה מן החיה והעוף, וכן יתכן שיצאו מקצת ישראל ממצרים קודם לכן וביום ההוא נגמר הענין, וכן קודם ליום ההוא היתה צואה למשה רבינו בעליה ההיא וביום ההוא יעלה, לכך פירש הכתוב בכלן שהיו בגוף היום ההוא, לא שהותחל בהם מתחלה ונשלם ענינם ביום ההוא, רק הכל היה בגוף היום הזה. וכן: בעצם היום הזה נמול אברהם וגו' (בראשית י"ז:כ"ו) – שנמולו עם רב ביום אחד, להגיד זריזותו במצות. וכן נראה לי עוד: כי עצם כל דבר – כחו ותקפו, נגזר מלשון: כחי ועוצם ידי (דברים ח':י"ז), עוז ותעצמות (תהלים ס"ח:ל"ו), וכן: זה ימות בעצם תומו (איוב כ"א:ג) – בתוקף שלמותו. ובעבור שהעצמות מוסדות הגוף ותקפו יקראו כן. והנה: כעצם השמים (שמות כ"ד:י') – שטירת הדבר שראו ברורה וחזקה כחוזק טוהר השמים. ולכך יזכיר בימים הנזכרים: עצם היום – כי הענין בהם בעצמם, לא בדבר אחר נוסף בהם שהוא הקרבנות אשר יקריבו בהם. וכן אמר אנקלוס: בקרן יומא הדין – בקרנו של יום, בגופו וכחו, מלשון: וכל קרני רשעים אגדע (תהלים ע"ה:י"א), מגני וקרן ישעי (שמואל ב' כ"ב:ג'), כי בעבור שהכח בקרנים יקראו גוף הדבר קרנו. ובלשון חכמים (משנה תרומות ז':א): משלם את הקרן ואינו משלם את החומש. ויש גורסין בתרגום: בכרן בכ"ף והכל אחד, כי בכתוב כובע וקובע שוים, וישתמשו חכמים בכל לשון עכבה בכ"ף נגזר מולא יעקבם כי ישמע קולו (איוב ל"ז:ד'), ויאמרו: מתקשט (תוספתא כתובות ז':ג) מן: התכשיטין, ואמרו: קרסמוה נמלים (משנה פאה ב':ז) מן: יכרסמנה חזיר מיער (תהלים פ':ד').

והנאמר במקומות הנזכרים: בעצם היום הזה גם כן פירושו: בכח היום ההוא, שהם ענינים לא יעשו ביום אחד במנהגו של עולם. לפיכך אמר כי כל החיה וכל הבהמה וכל העוף וכל רומש על האדמה נאספו בכח היום ההוא בגזרת האל עליהם כי פיו הוא צוה ורוחו הוא קבצן. וכן לא יאספו שש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף (שמות י"ב:ל"ז) ויצאו כאיש אחד מארץ מצרים רק בכח היום הנגזר עליו כן מפי עליון. וכן בענין משה רבינו

להגיד כי ביום שנצטוו בשירה וכתבה וילמדה את בני ישראל שימה בפיהם (דברים ל"א:י"ט), ויכל לדבר את כל הדברים האלה (דברים ל"ב:ה), נגזר עליו שיעלה בכח היום הוא שהגזרה בו אל הר העברים, ואמר וזאת הברכה ועלה שם, והוא ענין ראוי לימים רבים אבל נעשה בכוחו ועצומו של יום. וכן מילת שלש מאות ועשרים איש ביום אחד בבית אברהם מ"י היא. ואמר יחזקאל: המה ואבותם פשעו בי עד עצם היום הזה (יחזקאל ב':ג') – להכניס היום בכלל ההוא. וכן: עד עצם היום הזה (ויקרא כ"ג:י"ד) דחדש, שהוא עד ועד בכלל כי גוף הדבר כחו ותקפו. ורבותינו דרשו (ספרא ויקרא כ"ג:ט) מלשון: בעצם היום הזה דמועדים עיצומו של יום, כלומר מעת צאת הכוכבים עד צאתם בליל המחרת, למעט התוספת שלמדו להוסיף מחול על הקדש. וידרשו (ספרי דברים ל"ב:מ"ח) בנח, ביציאת מצרים, ומשה בעצומו של יום – בחצי היום, כדאיתא בסיפרי וכתבו רבינו שלמה בסדר האזינו (רש"י דברים ל"ב:מ"ח).

תקבולת כיאסטית

ויקרא טז

(כט) וְהִיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרֵי לַחֹדֶשׁ
תַּעֲנֶנּוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם
וְכָל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם:
(ל) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְקֹוֹק תְּטַהְרוּ:
(לא) שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן הִיא לָכֶם
וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם
חֻקַּת עוֹלָם:

ויקרא פרק כג

(כו) וַיְדַבֵּר יְקֹוֹק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:
(כז) אַךְ בְּעֶשְׂרֵי לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם
וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אֵשֶׁה לִיקְוֹק:
(כח) וְכָל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה
כִּי יוֹם כִּפּוּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְקֹוֹק אֱלֹהֵיכֶם:
(כט) כִּי כָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תַעֲנֶה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמִּיהָ:
(ל) וְכָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְהֶאֱבַדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ
הַהוּא מִקְרָב עִמָּה:
(לא) כָּל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם:
(לב) שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן הִיא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם
בְּתַשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב מְעָרֵב עַד עָרֵב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבְּתְכֶם:

חכמת אדם שער השמחה הנהגת חברה קדישא והאבל

אמרו חז"ל (ויקרא רבה כ', י"ב) כשם שיום הכפורים מכפר כך מיתת צדיקים מכפרת ולזאת כתבתי כאן מה שהוא לדעתי לאמיתו בעזרת ה':
בפרשת אחרי יש לדקדק הרבה.
א) דמשונה פרשה זו מכל הפרשיות שבתורה שכתוב תחילה באיזה יום ואחר כך מה שיקריבו כדאיתא בפרשת אמור (ויקרא כ"ג, ה') ובפרשת פנחס (במדבר כ"ח, ט"ז) בארבעה עשר לחודש תקריבו וכן כולם וכאן כתוב תחילה כל סדר העבודה ובסוף כתוב בחודש השביעי ואיפכא הוי ליה לכתוב בחודש השביעי וגו'.

(ב) כיון דסיים וכיפר הכהן אשר ימשח וגו' ממילא ידעינן שהוא דוקא בכהן גדול ואם כן למה תני וכפל כמה פעמים אהרן אהרן וכך הוה ליה לכתוב וידבר וגו' ויאמר וגו' על הכפרת, בחודש השביעי וגו' וכפר הכהן וגו' עד בגדי הקודש ואחר כן בזאת יבוא וגו' וכל הפרשה.

(ג) הא דפליגי בגמרא (יומא דף ג' א) רבי ורבי אלעזר ב"ר שמעון חד אמר איל האמור כאן הוא האמור במוספין בפנחס ואם כן קשה למה כפל התורה לכתוב כאן האיל יותר משאר המוספין דלא הזכירו כאן.

(ד) בפסוק (ויקרא ט"ז, כ"ט) והיתה לכם לחוקת עולם ואחר כך כתיב (שם, ל"ד) עוד הפעם והיתה זאת לכם לחוקת וגו' ולמה כפל הפסוק שתי פעמים.

(ה) בפסוק ראשון לא נאמר והיתה זאת לכם ובפסוק שני כתיב זאת לכם.

(ו) מה שכתב ויעש כאשר צוה ה' פירש רש"י כשהגיע יום הכפורים עשה וקשה מאי רבותא שקיים מצוות ה'. ונראה לי על פי מה ששמעתי בשם מחותני הגאון החסיד מהר"א שדקדק מה שאמרו בגמרא (יומא דף ל"ב א) הביאו רש"י על פסוק ובא אהרן ופירש רש"י כל הפרשה נאמרה על הסדר חוץ מפסוק זה עיין שם ברש"י וקשה וכי לא יכולה התורה לסדר הפסוקים כמו שסידרם רש"י. ורמב"ן דחק בזה ותירץ הוא ז"ל על פי מדרש רבה בפרשה זו פרשה כ"א א"ר יודן בר סימון צער גדול וכו' ואל יבוא בכל עת יש עת ליי"ב שנים ויש עת לשבעים שנים וכו' אמר לו הקדוש ברוך הוא לא עת לשנה ולא ליי"ב שנים וכו' אלא בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס רק שיכנס בסדר הזה עד כאן, נשמע מזה שדוקא שאר כהנים גדולים אסורים ליכנס לקודש קדשים אלא ביום הכפורים אבל אהרן היה מותר ליכנס בכל שעה ושעה רק שיכנס בסדר העבודה שנאמר בפרשה זו ולפי זה התורה דקדקה בסדר שהרי הטעם שאמרו בגמרא דקרא דובא אהרן הוא שלא כסדר דגמירי דחמש טבילות ועשר קידושין לכהן גדול ביום הכפורים ואי כסדר הכתוב לא משכחת אלא ג' (עיין ברש"י) וזה דוקא ביום הכפורים היה הלכה למשה מסיני דצריך ה' טבילות אבל כשירצה אהרן לעבוד בשאר ימות השנה לא גמירי הלכתא ואם כן באמת אינו אלא שלוש ועובד כסדר האמור בפרשה ואם כן הפסוק ובא אהרן נכתב כסדר משום אהרן בשאר ימות השנה עד כאן דברי הגאון ותורת אמת היתה בפייהו ושפתים ישק והנה מדרש הזה נעלם מבעל ידי משה סוף פרשת תצוה דאיתא שם כך אהרן היה נכנס בכל שעה לבית קדשי קדשים וכתב שהוא טעות סופר וצריך לומר בכל יום הכפורים וזה אינו דבאמת אהרן היה לו רשות ליכנס בכל שעה ולפי זה בפרשת תצוה דכתיב (שמות ל', י') וכיפר אהרן אחת בשנה צריך לומר דרצה לומר אחת בשנה מחויב לכפר. ולפי זה מתורץ קושיא ראשונה ושניה דלכן לא התחיל בחודש השביעי שהרי פרשה זו נאמרה לאהרן והוא מותר ליכנס בכל שעה וגם קושיא שלישית דלכך כתב כאן האיל משום אהרן בשאר ימות השנה דאז אין מקריב מוספין אלא דוקא ביום הכפורים מכל מקום צריך להקריב האיל. וגם קושיא רביעית וחמישית דלכן לא נכתב והיה זאת לכם דמשמע דקאי אלמעלה ובאמת מכאן מתחיל פרשה אחרת דעד כאן היה מדבר באהרן בכל יום וכאן מתחיל ענין אחר דבחודש השביעי תענו ואז וכיפר הכהן וגו' ואחר כך סיים והיתה זאת לכם רצה לומר כל סדר העבודה הנאמר למעלה לחוקת עולם ומה שכתב שבת שבתון וגו' לחוקת עולם עוד הפעם נראה לי מדקרי ליה שבת הוה אמינא דועניתם רצה לומר בשאר ענויים חוץ מאכילה שהרי נקרא שבת ולכן כתב שבת וגו' ואפילו הכי ועניתם רצה לומר אפילו מאכילה ובזה מיושב מה שכתוב בסוף הפרשה ויעש אהרן שכתב רש"י להודיע זריזותו שעשה כן ביום הכפורים וקשה דאין זה זריזות ולפי זה אתי שפיר דכוונת הכתוב דתיכף כשאמר לו משה עשה כן באותו יום או למחר (ועל פי זה יש לתרץ קושית המשנה למלך פרק ז' מהלכות כלי מקדש על מה שכתב הבית יוסף באורח חיים סימן קל"ג דאין מצוה במעלה עשן בכל השנה רק ביום הכפורים שהרי ביומא דף נ"ג עמוד א' אמרינן להדיא אין לי אלא ביום הכפורים בשאר ימות השנה מנין תלמוד לומר וכסה ענן הקטורת ועיין שם שדחק מאד ולפי הנזכר לעיל לא קשה מידי דרצה לומר כשנכנס אהרן בשאר ימות השנה חוץ מיום הכפורים):

מלא תשא ולמטן? דברים שחייבין עליהן מיתות בית דין מיתה בידי אדם כרת בידי שמים ומלקות ארבעים חטאות ואשמות ולא תשא עמהן

להרחבה

העמק דבר ויקרא טז, כט

האזרח. פי' בסוכה דכ"ח דאזרח גברי משמע, אלא דמרבינן מהאזרח לרבות נשים אפילו לתוספת יוה"כ יע"ש. ויש להבין למאי פירש הכתוב האזרח והגר, דיהא משמע דעיקר אזהרה שייך יותר באזרח, לא לכתוב כלל וממילא הכל בכלל. אכן לפי מה שרמז לנו הכתוב לעיל ט"ז שיוה"כ הוא יום מלחמה לישראל, וזה ברור שאין מלחמתן של שרי אוה"ע עם כל יחיד מישראל דמה להם עם יחיד, ותו דא"כ היאך יתבאר לשון חז"ל ברבה [פ"ל] עה"פ ולקחתם לכם, נעימות בימינך נצח דמצות לקיחת הלולב בא ללמד שנצחנו המלחמה, והרי אין אדם יודע דינו, **אלא המלחמה הוא עם כלל קיום האומה** שהוא נגד טבע הבריאה ואין מזל לישראל, ורק השגחת ה' שבא ע"פ תורה ועבודה וגמ"ח מקיימם, ועל זה המה שרי אוה"ע מדיינים או שראויים לאבדם או להכניסם בכלל אוה"ע. ועל זה נכרת ברית עם משה אחר העגל כמש"כ בספר שמות ל"ד י'. אכן איכא צערא בעלמא מכח הדין, וע"ז נצטוינו על הצום הקדוש ובמצותיו, והרי ידוע שאין נשים בעלי מלחמה, וכן לא שייך המלחמה לגרים גרורים כי אם לאזרחי ישראל, אלא שמכל מקום הכל מצוין בצום משום כפרת עון שיש לכל אחד, וזה שייך גם לנשים וגרים, והיינו דמסיים כי ביום הזה יכפר וגו', אבל עסק המלחמה אינו שייך כי אם לאזרח, מש"ה נתפרש האזרח, וע"ע במצות סוכה להלן כ"ג מ"ב, וע"ע להלן כ"ד ט"ז:

אבן עזרא ויקרא ט"ז:כ"ט

והיתה לכם – זאת העבודה לחקת העולם.

אבן עזרא ויקרא ט"ז:ל"א

חקת עולם – להתענות

משך חכמה ויקרא כג, כו - לא

(כו) (וידבר ה' אל משה לאמר). ראוי להתבונן, בפרשת מועדים כתיב "וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל", לבד ביום הכיפורים כתיב "וידבר ה' אל משה", ולא כתיב "דבר אל בני ישראל". ויתכן דבאמת מצות תענית דיום הכיפורים ואיסור עשיית מלאכה, הלא כתיב בפרשה אחרי מות (ויקרא טז), רק נתחדש פה כרת (פסוק כט), וזהו מסור לשמים. וכבר אמרו פרק אלו הן הלוקין דכרת לא בעי אזהרה, דלא שייך התראה, יעויין שם. ואי משום דכתיב "והקרבתם אשה לה" (פסוק כז), כבר פירש בתורת כהנים (כאן) דלכן כתיב "אשה לה" להורות דהמוספים אינם מעכבים זה את זה, וכי מקריב איל לחודה או פר לחודיה גם כן הוי קרבן. ואם כן, הא באחרי כתיב (טז, ה) "ומאת עדת בני ישראל יקח (שני שעירי עזים לחטאת) ואיל אחד לעולה", וסבר רבי ביומא דף ע, ב: איל האמור כאן הוא איל האמור במוספים. ואי משום דכתוב (פסוק לב) "ועיניתם... בתשעה לחודש", אשר מזה למדו לתוספות עינוי ביום הכיפורים, דהוי דבר תורה כדעת רבינו משה, כבר אמרו במסכת ביצה (ל, א) דהני דאכלי ושתי בערב יוכ"פ עד חשכה ולא מחינא בהו, משום דמוטב יהיו שוגגים ואל יהיו מזידיים. והכוונה, דהאיסור דהתוספות אינו רק בעשה, וכי מחינן בידיהו אפשר דיוכרו ויסתכנו לאכול ביום הכיפורים, אחרי דלא אכלו קודם, דביום הכיפורים חייב כרת, לכן לא מחינא בהו, ומוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידיים. ולכן לא כתב "דבר אל בני ישראל", להורות שמוטב שלא לאמור להם, כדי שיהיו שוגגים בזה.

(כז) אך בעשור לחדש וכו' אך בחמשה עשר יום וכו' (פסוק לט). לפלא מדוע כתוב "אך" בהני תרי. ועיין תורת כהנים מה שדרשו על זה. ויתכן לעניות דעתי, דזכרון תרועה בראש השנה כמו שפירש הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ג הלכה ד): "עורו ישנים משנתכם והקיצו נרדמים מתרדמתכם וכו'". וכאשר ישבו בעשרה ימים, ויטהר מכל חטאיו, אז יום הכיפורים מכפר. וכאשר יום הכיפורים מכפר עליו, אז שמח בחג הסוכות בארבעה מינים, כמו שדרשו "ושמחתם" וכו' - בלולב. לכן קאמר, דאין לדון אחרי דרכיו הגבוהים, כי אף אם לא שב בעשרה ימים שקודם יוה"כ"פ, יוה"כ"פ אסור במלאכה ותענית. וכן אף אם לא כיפר יוה"כ"פ ולא הלבין חוט השני, גם כן חייבים בסוכות בלולבין לשמוח. וכאומר "אך בעשור לחודש וכו'" - בלא הבטה כלל על ראש השנה. ו"אך בחמשה עשר וכו' ולקחתם לכם ושמחתם" - בלא הבטה אל יוה"כ"פ אם כיפר עליהם:

ישעיהו פרק נח

- (א) קרא בגרון אל תחשה כשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם:
(ב) ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון כגוי אשר צדקה עשה ומשפט אלהיו לא עזב ישאלוני משפטי צדק קרבת אלהים יחפצון:
- (ג) למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע הן ביום צמכם תמצאו חפץ וכל עצביכם תנגשו:
(ד) הן לריב ומצה תצומו ולהכות באגרף רשע לא תצומו כיום להשמיע במרום קולכם:
(ה) הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכף כאגמן ראשו וישק ואפר יציע הלזה תקרא צום ויום רצון ליקוק:
- (ו) הלוא זה צום אבחרהו פתח חרצבות רשע הטר אגדות מוטה ושלח רצוצים חפשים וכל מוטה תנתקו:
(ז) הלוא פרס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם:
(ח) אז יבקע כשחר אורך וארכתך מהרה תצמח והלה לפניה צדקה כבוד יקוק יאספה:
(ט) אז תקרא ויקוק יענה תשוע ויאמר הנני אם תסיר מתוכך מוטה שלח אצבע ודבר און:
(י) ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע וזרח בחשה אורך ואפלתך כצהרים:
- (יא) ונחך יקוק תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתך יחליץ והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו:
(יב) ובנו ממך חרבות עולם מוסדי דור ודור תקומם וקרא לה גדר פרץ משבב נתיבות לשבת:
(יג) אם תשיב משבת רגלך עשות חפציה ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש יקוק מכבד וכבדתו מעשות דרכיה ממצוא חפצה ודבר דבר:
(יד) אז תתענג על יקוק והרכבתך על במותי באתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי יקוק דבר: o